



**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING
RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI**

**СТРАТЕГИИ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ**

**STRATEGIES FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL
ENTERPRISES IN THE DIGITAL ECONOMY**

Matmusayev Muhammadyusuf Otabek o‘g‘li
Toshkentdagi Turin politexnika universiteti

Annotatsiya

Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada sanoat korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishning zamonaviy strategiyalari raqamli transformatsiya jarayonlari bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalar asosida raqobatbardoshlikni oshirish mexanizmlarini aniqlash va ularning samaradorligini baholashdan iborat. Tadqiqot davomida tizimli tahlil, qiyosiy yondashuv va ilmiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni joriy etgan korxonalar ishlab chiqarish samaradorligi, xarajatlarni optimallashtirish va bozorga moslashuvchanlik bo'yicha yuqori natijalarga erishmoqda. Shu bilan birga, ayrim korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonlarining sustligi ularning raqobatbardoshligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur tadqiqot sanoat korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan raqamli strategiyalarni ishlab chiqishda ilmiy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, sanoat korxonalari, raqobatbardoshlik, raqamli transformatsiya, strategik boshqaruv, innovatsiya, samaradorlik.

В условиях цифровой экономики обеспечение конкурентоспособности промышленных предприятий становится одной из актуальных задач. В данной статье анализируются современные стратегии повышения конкурентоспособности промышленных предприятий в тесной взаимосвязи с процессами цифровой трансформации.

Основной целью исследования является выявление механизмов повышения конкурентоспособности на основе цифровых технологий и оценка их эффективности. В ходе исследования использованы методы системного анализа, сравнительного подхода и научного обобщения. Результаты показали, что предприятия, внедряющие цифровые технологии, достигают более высоких показателей производственной эффективности, оптимизации затрат и адаптивности к рыночным условиям. В то же время в ряде предприятий замедленные процессы цифровой трансформации оказывают негативное влияние на их конкурентоспособность. Данное исследование может служить научно-практической основой для разработки цифровых стратегий, направленных на повышение конкурентоспособности промышленных предприятий.

Ключевые слова: цифровая экономика, промышленные предприятия, конкурентоспособность, цифровая трансформация, стратегическое управление, инновации, эффективность.

In the context of the digital economy, ensuring the competitiveness of industrial enterprises has become one of the most pressing issues. This article analyzes modern strategies for enhancing the competitiveness of industrial enterprises in close connection with digital transformation processes.

The main objective of the study is to identify mechanisms for improving competitiveness based on digital technologies and to assess their effectiveness. The research employs methods such as system analysis, comparative approach, and scientific generalization. The results indicate that enterprises implementing digital technologies achieve higher performance in terms of production efficiency, cost optimization, and adaptability to market conditions. At the same time, the slow pace of digital transformation in some enterprises negatively affects their competitiveness. This study serves as a scientific and practical foundation for developing digital strategies aimed at increasing the competitiveness of industrial enterprises.

Keywords: digital economy, industrial enterprises, competitiveness, digital transformation, strategic management, innovation, efficiency

Zamonaviy global iqtisodiyotda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sanoat korxonalarining faoliyat yuritish mexanizmlarini tubdan o‘zgartirmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar nafaqat ishlab chiqarish hajmi, balki texnologik darajasi va innovatsion salohiyati orqali ham raqobatlashmoqda [1]. Raqobatbardoshlik tushunchasi korxonaning bozor sharoitida ustunlikka erishish qobiliyatini anglatadi. Zamonaviy yondashuvlarga ko‘ra, ushbu ustunlikni ta‘minlashda raqamli transformatsiya muhim rol o‘ynaydi [2]. Raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mahsulot sifatini oshirish imkonini beradi [3].

Sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya jarayonlari avtomatlashtirish, sun‘iy intellekt, katta ma‘lumotlar (big data) va Internet of Things (IoT) texnologiyalarini joriy etish orqali amalga oshiriladi [4]. Ushbu jarayonlar korxonalarning samaradorligini oshiribgina qolmay, balki yangi biznes modellarini shakllantirishga ham xizmat qiladi [5].

O‘zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanib, sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda [6]. Biroq, ayrim korxonalarda raqamli transformatsiya jarayonlarining sustligi ularning raqobatbardoshligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda [7]. Shu bois, sanoat korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishning samarali raqamli strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo‘llarini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda keng o‘rganilmoqda. Raqobatbardoshlikning nazariy asoslari klassik iqtisodiy maktab vakillari tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lsa-da, zamonaviy yondashuvlar ushbu tushunchani texnologik va innovatsion omillar bilan boyitmoqda.

Raqobatbardoshlik nazariyasini rivojlantirishda Michael E. Porter muhim o‘rin tutadi. Uning fikricha, korxonalarning raqobat ustunligi xarajatlar yetakchiligi va differensiatsiya strategiyalari orqali shakllanadi [1]. Zamonaviy sharoitda esa ushbu ustunlikni ta‘minlashda raqamli texnologiyalar hal qiluvchi omilga aylanmoqda [2].

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va uning korxonalar faoliyatiga ta‘siri Don Tapscott tomonidan keng yoritilgan. U raqamli texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarni tubdan o‘zgartirib, yangi biznes modellarini shakllantirishini ta‘kidlaydi [3]. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim strategik vosita hisoblanadi.

Innovatsion rivojlanish va texnologik o‘zgarishlarning iqtisodiy o‘sishga ta‘siri Joseph Schumpeter tomonidan asoslab berilgan bo‘lib, u innovatsiyalarni iqtisodiy taraqqiyotning asosiy drayveri sifatida ko‘rsatadi [4]. Zamonaviy sharoitda raqamli innovatsiyalar ushbu jarayonning yangi bosqichi sifatida namoyon bo‘lmoqda [5]. Resurslarga asoslangan yondashuv doirasida Jay Barney korxonaning ichki resurslari va imkoniyatlari raqobatbardoshlikni shakllantirishda hal qiluvchi rol o‘ynashini ta‘kidlaydi [6]. Raqamli texnologiyalar ushbu resurslarning samaradorligini oshirib, korxonaga yangi ustunliklar yaratadi [7]. Raqamli transformatsiya jarayonlarini chuqurroq tushuntirishda Erik Brynjolfsson va Andrew McAfee tadqiqotlari muhim ahamiyatga ega. Ular

raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini keskin oshirishi va bozor tuzilmasini o‘zgartirishini asoslab beradi [8].

Sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, avtomatlashtirish va sun‘iy intellektdan foydalanish ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi [9]. Shu bilan birga, katta ma‘lumotlar tahlili korxonalarga bozor talablarini aniqroq prognoz qilish imkonini beradi [10]. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha olib borilayotgan tadqiqotlar sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya jarayonlari bosqichma-bosqich amalga oshirilayotganini ko‘rsatadi [11]. Biroq, ayrim korxonalarda texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va malakali kadrlar yetishmasligi muammolarni yuzaga keltirmoqda [12]. Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish ko‘p omili jarayon bo‘lib, u texnologik, institutsional va boshqaruv omillarining o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liq.

Mazkur tadqiqotda sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda raqamli texnologiyalarning ta‘sirini baholash uchun kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy tahlil usullarining uyg‘unligiga asoslanadi. Tadqiqotning empirik bazasi sifatida O‘zbekistonda faoliyat yurituvchi sanoat korxonalarining ochiq statistik ma‘lumotlari va tahliliy hisobotlari o‘rganildi. Tahlil jarayoni 2018–2025 yillar oralig‘ini qamrab olib, bu davr raqamli transformatsiya jarayonlarining faollashuvi bilan xarakterlanadi.

Raqobatbardoshlikni baholashda korxonalarining asosiy ko‘rsatkichlari — ishlab chiqarish samaradorligi, xarajatlar darajasi, mahsulot sifati va bozorga moslashuvchanligi inobatga olindi. Ushbu ko‘rsatkichlar asosida korxonalar raqamli rivojlanish darajasiga qarab guruhlariga ajratildi. Shuningdek, qiyosiy tahlil usuli orqali raqamli texnologiyalarni faol joriy etgan korxonalar bilan an‘anaviy usulda faoliyat yuritayotgan korxonalar o‘rtasidagi farqlar o‘rganildi. Bu esa raqamli transformatsiyaning real iqtisodiy samaradorligini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot davomida tizimli yondashuv asosida raqobatbardoshlikni oshirishga ta‘sir etuvchi omillar — texnologik infratuzilma, inson kapitali, boshqaruv sifati va innovatsion faoliyat darajasi kompleks tarzda baholandi.

Tadqiqot natijalari sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi va ularning raqobatbardoshlikka ta‘siri o‘rtasida bevosita bog‘liqlik mavjudligini ko‘rsatdi. Xususan, raqamli yechimlardan faol foydalanayotgan korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligi va bozordagi ustunlik yuqoriroq ekanligi aniqlandi. Quyidagi jadval sanoat korxonalarining asosiy raqobatbardoshlik ko‘rsatkichlari bo‘yicha qiyosiy bahosini taqdim etib, raqamli transformatsiyaning ularning iqtisodiy natijalariga ta‘sirini yoritadi.

1-jadval

Raqamli va an‘anaviy korxonalar samaradorlik ko‘rsatkichlari (o‘rtacha, %)

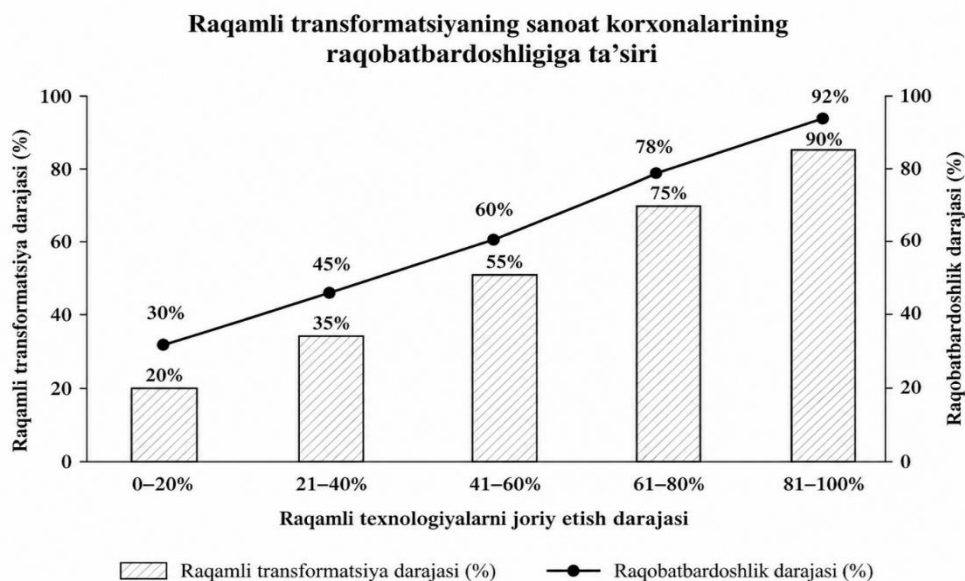
Ko‘rsatkichlar	An‘anaviy korxonalar	Raqamli korxonalar
Ishlab chiqarish samaradorligi	65%	82%
Xarajatlarni optimallashtirish	60%	78%
Mahsulot sifati	70%	88%
Bozorga moslashuvchanlik	62%	85%

Jadval ma‘lumotlari shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etgan korxonalar barcha asosiy ko‘rsatkichlar bo‘yicha ustunlikka ega. Ayniqsa, mahsulot sifati va bozorga moslashuvchanlik darajasi sezilarli darajada yuqori bo‘lib, bu ularning raqobatbardoshligini oshiradi.

Quyidagi rasm sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi va ularning raqobatbardoshligi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aks ettiradi.

Rasm tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi oshib borishi bilan sanoat korxonalarining raqobatbardoshligi ham izchil ravishda ortadi. Xususan, yuqori darajada raqamlashtirilgan korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligi, mahsulot sifati va bozorga moslashuvchanlik ko‘rsatkichlari sezilarli darajada yuqori ekanligi kuzatiladi.

Shu bilan birga, past darajada raqamlashtirilgan korxonalarda raqobatbardoshlik ko‘rsatkichlari nisbatan past bo‘lib, bu ularning bozor sharoitlariga tez moslasha olmasligi bilan izohlanadi. Ushbu holat raqamli transformatsiyaning korxonalar faoliyatida strategik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.



Rasm 1. Raqamli transformatsiyaning sanoat korxonalari raqobatbardoshligiga ta’siri

Umuman olganda, rasm natijalari sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omillaridan biri ekanligini ko‘rsatadi.

Olingan natijalar sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya va raqobatbardoshlik o‘rtasida mustahkam ijobiy bog‘liqlik mavjudligini tasdiqladi. Ushbu bog‘liqlik zamonaviy strategik boshqaruv nazariyalari bilan mos kelib, raqamli texnologiyalar korxonalarning ichki samaradorligini oshirish orqali tashqi bozorda ustunlikka erishish imkonini berishini ko‘rsatadi.

Raqobat ustunligining shakllanish mexanizmlarini tahlil qilgan Michael E. Porter konsepsiyasiga ko‘ra, korxona o‘zining qiymat zanjiri bo‘g‘inlarini optimallashtirish orqali barqaror ustunlikka erishadi [1]. Tadqiqot natijalari aynan shu yondashuvni tasdiqlab, raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish, logistika va boshqaruv jarayonlarini samarali tashkil etish orqali qiymat yaratish zanjirini kuchaytirishini ko‘rsatdi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning ishlab chiqarish samaradorligiga ta’siri Erik Brynjolfsson va Andrew McAfee tomonidan ilgari surilgan “raqamli unumdorlik effekti” nazariyasiga mos keladi [2]. Unga ko‘ra, raqamli yechimlar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali mehnat unumdorligini oshiradi va xarajatlarni kamaytiradi. Ushbu tadqiqotda ham raqamli korxonalar samaradorlik ko‘rsatkichlari bo‘yicha an’anaviy korxonalardan sezilarli ustun ekanligi aniqlandi. Resurslarga asoslangan yondashuv nuqtai nazaridan, Jay Barney ta’kidlaganidek, korxonaning raqobatbardoshligi uning noyob va takrorlanmas resurslariga bog‘liq [3]. Raqamli infratuzilma, ma’lumotlar bazalari va malakali kadrlar zamonaviy sharoitda aynan shunday strategik resurslar sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tadqiqot natijalari ushbu resurslarga ega korxonalar bozor sharoitlariga tezroq moslashayotganini ko‘rsatdi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari raqamli transformatsiyaning barcha korxonalarda bir xil sur’atda kechmayotganini ham ochib berdi. Bu holat institutsional va tashkiliy cheklovlar bilan izohlanadi. Douglass North ta’kidlaganidek, institutsional muhit korxonalarning iqtisodiy faoliyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega [4]. Infratuzilmaning yetarli emasligi, investitsiya resurslarining cheklanganligi va malakali kadrlar yetishmasligi raqamli o‘zgarishlarni sekinlashtiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘lmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, raqamli transformatsiya faqat texnologik jarayon emas, balki kompleks strategik o‘zgarishdir. Bu jarayon korxonaning tashkiliy tuzilmasi, boshqaruv modeli va biznes strategiyasini ham tubdan qayta ko‘rib

chiqishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya samaradorligi uni joriy etish darajasi bilan emas, balki uni boshqarish sifati bilan belgilanadi.

Ilmiy jihatdan muhim xulosa shundan iboratki, sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda raqamli transformatsiya asosiy drayverlardan biri bo‘lsa-da, uning samaradorligi faqat kompleks yondashuv orqali ta‘minlanadi. Texnologiyalar, inson kapitali va institutsional muhit o‘rtasidagi uyg‘unlik raqobat ustunligining barqarorligini belgilaydi. Amaliy jihatdan esa ushbu natijalar sanoat korxonalarida raqamli strategiyalarni ishlab chiqishda integrallashgan yondashuv zarurligini ko‘rsatadi. Faqat texnologiyalarni joriy etish emas, balki ularni samarali boshqarish va moslashuvchan strategiyalar bilan uyg‘unlashtirish korxonalarining uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta‘minlaydi. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda raqamli transformatsiya hal qiluvchi strategik omil hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish va mahsulot sifatini yaxshilash orqali korxonalarining bozor ustunligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, tadqiqot raqamli rivojlanish darajasi va raqobatbardoshlik o‘rtasida bevosita bog‘liqlik mavjudligini tasdiqladi. Bu esa sanoat korxonalarida raqamli strategiyalarni shakllantirish va ularni tizimli amalga oshirish zarurligini ko‘rsatadi. Amaliy jihatdan, ushbu tadqiqot natijalari sanoat korxonalarida raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va inson kapitalini takomillashtirish bo‘yicha muhim tavsiyalarni taqdim etadi. Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishi va global bozorda raqobatbardoshligini ta‘minlash raqamli texnologiyalarni chuqur integratsiya qilish hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etishga bevosita bog‘liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Michael E. Porter (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press.
2. Erik Brynjolfsson, Andrew McAfee (2014). *The Second Machine Age*. W.W. Norton & Company.
3. Jay Barney (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
4. Douglass North (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.
5. Tapscott, D. (1996). *The Digital Economy*. McGraw-Hill.
6. Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.
7. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). Artificial intelligence and the modern productivity paradox.
8. OECD (2021). *Digital Transformation in Industry*.
9. World Bank (2020). *Digital Development Report*.
10. UNIDO (2022). *Industrial Development Report*.
11. Asian Development Bank (2021). *Uzbekistan Economic Update*.
12. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli rivojlanish vazirligi (2023). *Raqamli iqtisodiyot bo‘yicha hisobot*.
13. Aliyev X.R. “Innovatsion bank ekotizimlarining tijorat banklari rivojlanishidagi roli” // MUHANDISLIK VAIQTISODIYOT jurnali. Toshkent 2026 yil №1. 21.
14. Khalilov N. K. Safina. NT" Development of the quality management system of industrial enterprises-the main factor of increasing the competitiveness of products //World Economics & Finance Bulletin (WEFB) Available Online at: <https://www.scholarexpress.net>. 2022.– T. 12. 22.
15. Сафина Н. “Развитие системы менеджмента качества предприятий лёгкой промышленности и совершенствование методов её оценки в условиях цифровизации” //Научно-технический журнал «Машиностроение».– 2024.– Т. 1.– №. 1.– С. 186-199. 23.
16. Aliyev H.R. “The role of microfinance institutions in expanding financial accessibility: evidence from emerging economies” // International journal of artificial intelligence American Academic publishers, volume 6, issue 03,2026. ISSN: 2692-515-x, Impact Factor: 9.23